

Ιταλικά βιομηχανικά συγκροτήματα στο νησί της Ρόδου

Μαργιέ Αναστασία, Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ. - Msc Αναστηλωτής Α.Π.Θ.

Χαλβαντζή Φωτεινή, Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. - Msc Αναστηλωτής Ε.Μ.Π.

Η εισήγηση αναφέρεται στη **βιομηχανική κληρονομιά της Ρόδου** και ειδικότερα στα **ιταλικά βιομηχανικά συγκροτήματα**. Παρουσιάζεται το **ιστορικό πλαίσιο** και οι **κοινωνικο – οικονομικές συνθήκες** υπό τις οποίες αναπτύχθηκε η βιομηχανία κατά τη διάρκεια της Ιταλικής Κυριαρχίας και αναλύονται τα **κυρίαρχα αρχιτεκτονικά ρεύματα** της εποχής. Ακολούθως, ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην **βιομηχανική ζώνη Κόβα** στην πόλη της Ρόδου και στον **μετασχηματισμό** της. Τέλος, παρουσιάζονται **οι δράσεις του ΤΕΕ Τμήματος Δωδεκανήσου** για την καταγραφή – διάσωση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς της Δωδεκανήσου.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η παρουσία των Ιταλών κατακτητών στα Δωδεκάνησα στις αρχές του 20ού αιώνα ήταν καθοριστική για την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Ειδικότερα στην πόλη της Ρόδου, κατά τις δεκαετίες '20 και '30, σημειώθηκε βιομηχανική έκρηξη, καθώς κατασκευάστηκαν αξιόλογα βιομηχανικά κτήρια, που συχνά έφεραν την υπογραφή επώνυμων Ιταλών αρχιτεκτόνων. Εντός της πόλης, η βιομηχανική ζώνη οριοθετήθηκε βάσει του ιταλικού ρυθμιστικού σχεδίου του 1926 στην περιοχή Κόβα και περιλάμβανε βιομηχανικά κτήρια, καθώς και κτήρια συνοδείας που υποστήριζαν τη λειτουργία τους. Η παρακμή τους ξεκίνησε μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ολοκληρώθηκε στο τέλος της δεκαετίας του '80. Σήμερα, όσες βιομηχανικές εγκαταστάσεις σώζονται διατηρούν τα μορφολογικά και τυπολογικά χαρακτηριστικά τους, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζουν και πολεοδομικό ενδιαφέρον. Ωστόσο, παρά την αρχιτεκτονική τους αξία, αποτελούν ανενεργές νησίδες στη σύγχρονη πόλη με έκδηλα τα σημάδια της εγκατάλειψης και της φθοράς του χρόνου.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το Μάιο του 1923, κατά τη δεύτερη περίοδο της Ιταλικής Κυριαρχίας, ανατίθεται στον αρχιτέκτονα Florestano di Fausto το «Ρυθμιστικό σχέδιο αναβίωσης και επέκτασης της πόλης της Ρόδου». Ο προγραμματισμός, η πληρότητα και ο όγκος των έργων που τελικά πραγματοποιήθηκαν ήταν εντυπωσιακός.

Σε μορφολογικό επίπεδο, τα πρώτα βιομηχανικά κτήρια απηχούν τις επιρροές του **Εκλεκτικισμού**, που ήταν το κυρίαρχο ρεύμα στην αρχιτεκτονική της εποχής. Συνδυάζονται χαρακτηριστικά της Ιπποτικής αρχιτεκτονικής, της αρχιτεκτονικής της βόρειας Ιταλίας και της ανατολικής Μεσογείου με αραβουργικά θέματα.

Κυρίαρχο αρχιτεκτονικό ρεύμα της δεύτερης περιόδου ήταν το **«Διεθνές Στυλ»** ή μοντέρνα αρχιτεκτονική. Πρόκειται για κτήρια που κατασκευάστηκαν από το 1924 έως τα

τέλη της δεκαετίας του 1930 και παρουσιάζουν ποικιλία όσον αφορά στην ογκοπλασία. Στη μορφή τους είναι έκδηλη η αποστροφή προς το μορφολογικό ιστορισμό, ενώ διατηρείται η αρμονία των αναλογιών. Διακρίνονται από λειτουργικότητα και σαφήνεια στην οργάνωση της κάτοψης, ασυμμετρία στις όψεις και εξαιρετική γλυπτική ευαισθησία στη σύνθεση των καμπύλων γωνιακών όγκων.

Η τελευταία περίοδος της Ιταλικής Κυριαρχίας στα Δωδεκάνησα ξεκινά το 1936 και ολοκληρώνεται το 1946. Η περίοδος αυτή, με διοικητή τον Cesare Maria De Vecchi, διακρίνεται για την προσπάθεια επιβολής της φασιστικής ιδεολογίας, μέσω των κοινωνικοπολιτικών μέτρων και την επιβολή των αρχών της «**Ρασιοναλιστικής**» αρχιτεκτονικής. Η μορφολογία των κτηρίων χαρακτηρίζεται από εξαιρετική λιτότητα και γεωμετρικότητα, και με διάκοσμο που παραπέμπει στην ιδεολογία και στα σύμβολα του φασισμού, δημιουργώντας το αίσθημα του απρόσιτου και του επιβλητικού. Πρόκειται για επιμήκη κτήρια με ορθολογική οργάνωση και αυστηρή πειθαρχία των όψεων.

ΙΤΑΛΙΚΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΤΗΡΙΑ - ΑΝΑΛΥΣΗ

Τα περισσότερα από τα ιταλικά βιομηχανικά κτήρια αυτής της περιόδου στο νησί της Ρόδου εντοπίζονται στην πόλη, στην βιομηχανική ζώνη Κόβα, που εκτείνεται από το λιμάνι της Ακαντιάς μέχρι την περιοχή Ζέφυρος. Περιλάμβανε βιομηχανικές εγκαταστάσεις με κτήρια συνοδείας, όπως είναι οι τράπεζες και οι αποθήκες που υποστήριζαν τη λειτουργία τους. Σήμερα, τα περισσότερα έχουν εγκαταλειφθεί, ενώ όσα από αυτά βρίσκονται σε λειτουργία, είτε διατηρούν την αρχική τους χρήση είτε φιλοξενούν νέες. Γενικά, η κατάσταση διατήρησής τους κρίνεται ικανοποιητική, με κάποια από αυτά να διασώζουν μέρος του μηχανολογικού τους εξοπλισμού .

Ηλεκτρική Βιομηχανία S.I.E.R. (1921) (Società Industrie Elettriche Rodi)

Η Ηλεκτρική Βιομηχανία **S.I.E.R.** (Società Industrie Elettriche Rodi) ιδρύθηκε το 1921 στην πλατεία Σύμης στην παλιά πόλη της Ρόδου. Τα αρχιτεκτονικά σχέδια αποδίδονται πιθανότατα στον αρχιτέκτονα Rodolfo Petracco ο οποίος προσπάθησε να δώσει μεσαιωνικό χαρακτήρα στις όψεις του κεντρικού κτηρίου του συγκροτήματος. Για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών της πόλης της Ρόδου επί Ελληνικής Διοικήσεως χτίστηκε τη δεκαετία του 1950 το νέο κτήριο της ΔΕΗ στη θέση των Βυρσοδεψίων Βιτώρια, στην περιοχή Κόβα επί της οδού Αυστραλίας.

Πρόκειται για ισόγειο μονόχωρο κτήριο, μεγάλου ύψους, του οποίου η όψη οργανώνεται καθ' ύψος με τριπλή σειρά ανοιγμάτων. Η επικάλυψη γίνεται με καμπυλόμορφη στέγη, της οποίας το κεντρικό τμήμα υπερυψώνεται, εξασφαλίζοντας φυσικό φωτισμό στο εσωτερικό του κτηρίου. Η βιομηχανία διέκοψε τη λειτουργία της το 1997 και έκτοτε παραμένει χωρίς χρήση, σώζοντας ελάχιστο μηχανολογικό εξοπλισμό.

Δημοτικά Σφαγεία- Mattatoio (1925)

Το κτηριακό συγκρότημα των Δημοτικών Σφαγείων «**Mattatoio**» εντοπίζεται επί της οδού Αυστραλίας στην περιοχή Κόβα και τέθηκε σε λειτουργία στις 22 Ιουνίου 1925. Η κατασκευή του βασίστηκε στα σχέδια του αρχιτέκτονα Florestano Di Fausto. Η εφημερίδα της εποχής "Il Messagero di Rodi" το χαρακτήρισε «*λαμπρό και μεγαλοπρεπές...με απλή και αυστηρή αρχιτεκτονική μορφή*». Το συγκρότημα είναι όντως λιτό, με σαφείς αποικιοκρατικές αναφορές και αποτελείται από ένα υπερυψωμένο κεντρικό κτήριο, γύρω από το οποίο διατάσσονται επιμήκεις πτέρυγες μικρότερου ύψους. Στον αύλειο χώρο ορθώνεται μία θολωτή δεξαμενή νερού, διακοσμημένη με το θυρεό του οίκου της Σαβοΐας.

Τα μορφολογικά στοιχεία του συγκροτήματος, εκφράζουν τις επιρροές του εκλεκτικισμού το οποίο ήταν το κυρίαρχο ρεύμα στην αρχιτεκτονική της εποχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κεντρική είσοδος, η οποία είναι οξυκόρυφη και συνδυάζει μορφολογικά στοιχεία της οθωμανικής αρχιτεκτονικής με παραδοσιακά ανάγλυφα που συναντώνται στη Λίνδο. Το βιομηχανικό συγκρότημα χαρακτηρίστηκε ως Διατηρητέο Μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού το 2006 και ανήκει στην ιδιοκτησία του Δήμου Ροδίων. Σήμερα, είναι εγκαταλελειμμένο και διατηρεί αρκετό από τον αρχικό του εξοπλισμό.

Οινοποιείο C.A.I.R.- Compagnia Agricola Industriale Rodi (1928)

Οι οινολογικές εγκαταστάσεις της Αγροτικής Βιομηχανικής Εταιρείας Ρόδου **C.A.I.R.** (Compagnia Agricola Industriale Rodi) βρίσκονται στη συμβολή των οδών Μακρυγιάννη και Αυστραλίας, στην περιοχή Κόβα. Το βιομηχανικό συγκρότημα κατασκευάστηκε το 1928 σε συνεργασία με τις ελαιουργικές εταιρίες Società Anonima Oleificio Italiano και Fossati & Co. Αποτέλεσε την πιο σημαντική οινοποιία της ευρύτερης περιοχής των Δωδεκανήσων λόγω της αποκλειστικής διάθεσης των προϊόντων της στη τοπική και διεθνή αγορά. Η Εταιρεία απασχολούσε 400 άτομα προσωπικό στις οινολογικές εγκαταστάσεις στην περιοχή Κόβα στην περιοχή Φάνες και στο νησί της Κω, αλλά και σε καλλιέργειες αμπελιών και ελιών στα χωριά Ασγούρου και Φάνες της Ρόδου.

Το συγκρότημα οργανώνεται γύρω από έναν αύλειο χώρο και το κεντρικό του κτήριο χαρακτηρίζεται από μια επιμήκη στοά με τοξωτά ανοίγματα. Το εργοστάσιο διαθέτει χώρους ωρίμανσης του κρασιού σε δεξαμενές ζύμωσης, δεξαμενές επεξεργασίας καταλοίπων, χημικό εργαστήριο και τμήμα εφυάλωσης. Όσον αφορά στη μορφολογία, συνδυάζει στοιχεία της Ιπποτικής αρχιτεκτονικής με αραβουργήματα και αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα αποικιακής αρχιτεκτονικής.

Σήμερα, το αρχικό συγκρότημα έχει εγκαταλειφθεί και η εταιρεία έχει μεταφέρει τις εγκαταστάσεις της στην περιοχή Τσαϊρί επί της Λεωφόρου Ρόδου- Λίνδου. Πρόθεση της C.A.I.R. είναι η αξιοποίηση του ακινήτου στην περιοχή Κόβα με την μέθοδο της αντιπαροχής και η οργάνωση μουσειακού χώρου στις εγκαταστάσεις της στις Φάνες.

Αλευροβιομηχανία S.A.M.I.C.A. (1938)(Società Anonima Molitoria Industriale Commerci Affini)

Το συγκρότημα αλευροβιομηχανίας **S.A.M.I.C.A.** (Società Anonima Molitoria Industriale Commerci Affini) επί της οδού Αυστραλίας, στην περιοχή Κόβα, ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1938 από τον Ιταλό επιχειρηματία Enrico Allioti.

Πρόκειται για ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα Ρασιονολιστικής αρχιτεκτονικής της Ιταλικής περιόδου, που χαρακτηρίζεται από λιτότητα και καθαρές γεωμετρικές φόρμες. Το συγκρότημα αποτελούνταν αρχικά από ένα κεντρικό πενταώροφο κτήριο, εξαιρετικά μεγάλων διαστάσεων για τα δεδομένα της εποχής, συντιθέμενο από δύο παραλληλεπίπεδους όγκους και από βοηθητικά κτήρια μικρότερου ύψους. Διέθετε έναν από τους πιο εκσυγχρονισμένους κυλινδρόμυλους με δώδεκα κυλίνδρους και το μοναδικό κυλινδρόμυλο στα Δωδεκάνησα με δυναμικότητα παραγωγής 65 χιλιάδες χιλιόγραμμα το εικοσιτετράωρο. Η τεχνική τελειότητα του καθώς υπερέβαινε τις απαιτήσεις της εποχής, είχε ως αποτέλεσμα τον παραγκωνισμό των άλλων αλευρόμυλων (Λέρου, Σύμης) που λειτουργούσαν με υγρή καύσιμη ύλη.

Το 1947 ο εφοπλιστής Επαμεινώνδας Σουλούνιας εξαγόρασε την αλευροβιομηχανία και το 2006, κατόπιν πλειστηριασμού, το βιομηχανικό συγκρότημα περιήλθε σε νέο ιδιοκτήτη με την πρόθεση μετατροπής του σε ξενοδοχειακή μονάδα.

Τον Απρίλιο του 2006 η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου, ξεκίνησε τη διαδικασία για το χαρακτηρισμό του κεντρικού κτηρίου ως Διατηρητέο Μνημείο με τον μηχανολογικό εξοπλισμό *in situ*. Σήμερα σώζεται μόνο το κεντρικό κτήριο, καθώς τα βοηθητικά κτήρια κατεδαφίστηκαν τον Ιούλιο του 2006. Παρά το γεγονός της εγκατάλειψης, το κτήριο διατηρούσε την αρχική του μορφή και τυπολογία, αλλά και τον μηχανολογικό του εξοπλισμό, ο οποίος καθιστούσε το κτήριο ως ένα από τα σημαντικότερα βιομηχανικά μνημεία της Ρόδου. Την 25η Μαρτίου 2008 εκδηλώθηκε πυρκαγιά στο εσωτερικό του κτηρίου με ολέθριες επιπτώσεις στη στατική επάρκεια του κτηρίου και ολοκληρωτική καταστροφή του μηχανολογικού εξοπλισμού.

Καπνοβιομηχανία T.E.M.I. Tabacchi Egei Manifattura Italiana (1927)

Η καπνοβιομηχανία **T.E.M.I.** (Tabacchi Egei Manifattura Italiana), ήταν το Ιταλικό Εργοστάσιο Καπνών του Αιγαίου και οι κτηριακές της εγκαταστάσεις, που ολοκληρώθηκαν το 1927, βρίσκονται στη συνοικία του Αγίου Ιωάννη. Το αρχικό κτήριο είναι διώροφο και διαθέτει χαρακτηριστική καμπύλη στη συμβολή των δύο επιμήκων πλευρών του. Το συγκρότημα διακρίνεται από λιτές γραμμές και μεγάλα ανοίγματα και οι όψεις του έχουν επενδυθεί με *finta pietra*.

Αποτελούσε ένα από τα πρώτα σημαντικά επιτεύγματα στον τομέα της αγροτικής και οικονομικής ανασυγκρότησης του νησιού. Το 1938 απέκτησε το μονοπώλιο επεξεργασίας, παραγωγής, πώλησης και εξαγωγής προϊόντων καπνού. Η βιομηχανία παρήγαγε

φιλοκομμένο καπνό, πούρα και τσιγάρα εξαιρετικής ποιότητας, με την επωνυμία «Rodì» και «Samsoun» και απασχολούσε εργατικό δυναμικό 600 ατόμων.

Το κτήριο έχει χαρακτηριστεί ως Διατηρητέο Μνημείο από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., ενώ σήμερα ανήκει στην ιδιοκτησία του Δήμου Ροδίων και στεγάζει το 1^ο Γυμνάσιο Ρόδου.

Σαπωνοποιείο - Ελαιουργείο RODIA (1934)

Το βιομηχανικό συγκρότημα σαπωνοποιίας και ελαιουργίας **RODIA** χωροθετείται έξω από τον αστικό ιστό της πόλης της Ρόδου, στην τοποθεσία Villamarina, επί της οδού Νικηφόρου Λύτρα. Ιδρύθηκε το 1934 από την οικογένεια των βαρόνων Ricazzoli. Παράγαγε ραφινάρισμένα λάδια, σαπούνι και άλλα υπόπροϊόντα και το εργατικό προσωπικό ήταν 40 άτομα. Το 1955 το συγκρότημα αγοράστηκε από την «Ελαιουργική».

Το συγκρότημα αποτελείται από τρεις κτηριακούς όγκους. Οι όψεις των κτηρίων διαμορφώνονται με μικρά ανοίγματα και η κάλυψή τους γίνεται με δίρριχτη στέγη. Σήμερα το κτηριακό συγκρότημα παραμένει μερικώς εγκαταλελειμμένο, ενώ σε ορισμένους κτηριακούς όγκους του στεγάζεται κέντρο αναψυχής.

Κεραμουργείο I.C.A.R.O La Società Industria Ceramiche Artistiche Rodio–Orientali (1928)

Το βιομηχανικό συγκρότημα καλλιτεχνικής Ρόδιο-Ανατολικής Κεραμουργίας **I.C.A.R.O** (La Società Industria Ceramiche Artistiche Rodio–Orientali), κατατάσσεται στις επιχειρήσεις «καλλιτεχνικής» βιομηχανίας. Ιδρύθηκε το 1928 στην περιοχή Κόβα και παρήγαγε προϊόντα κεραμικής τέχνης. Το 1938 απασχολούσε 37 εργάτες και παρήγαγε ετησίως 10 χιλιάδες τεμάχια. Το 1947 πέρασε στην ιδιοκτησία του Ρόδιου επιχειρηματία Κωνσταντίνου Δ. Χατζηκωνσταντή. Σήμερα το κεραμουργείο έχει κατεδαφιστεί.

Εκτός πόλεως Ρόδου, στη Νότια Ρόδο εντοπίζουμε άλλες δύο βιομηχανικές εγκαταστάσεις, του Πλινθοκεραμοποιείου S.A.I.C.A. στο Γεννάδι και της Μεταξοβιομηχανίας στην Κατταβιά.

Πλινθοκεραμοποιείο S.A.I.C.A. Società Anonima Industriale Commerciale Agricola (1929)

Το πλινθοκεραμοποιείο **S.A.I.C.A.** (Società Anonima Industriale Commerciale Agricola) ιδρύθηκε το 1929 βρίσκονται στο Γεννάδι. Κύριος μέτοχος ήταν ο Ιταλοεβραίος Carasso, ο οποίος αποχώρησε και οι μετοχές περιήλθαν στον Ιταλό μεγαλοεπιχειρηματία Coffino. Στηριζόμενο ταυτόχρονα και από την ιταλική Κυβέρνηση έγινε το πιο σημαντικό πλινθοκεραμοποιείο της Δωδεκανήσου.

Η επιλογή για τη χωροθέτηση του βιομηχανικού συγκροτήματος οφείλεται στην παρουσία άφθονου άργιλου της περιοχής, ο οποίος λόγω της πλαστικότητας του, κρίθηκε ιδανικός για την παραγωγή διάτρητων πλίνθων όλων των ειδών. Οι κτηριακές εγκαταστάσεις περιλάμβαναν ξηραντήρια, κάμινο συνεχούς καύσεως τύπου Hofmann, μηχανουργείο, κλιβάνους, εργαστήρια, γραφεία διοίκησης και αποθηκευτικούς χώρους.

Όταν το εργοστάσιο βρισκόταν στην ακμή της παραγωγικής διαδικασίας απασχολούσε προσωπικό περίπου 120 ατόμων. Το 1950 το βιομηχανικό συγκρότημα εξαγοράστηκε από το Δημόσιο και μετονομάστηκε σε Α.Κ.Ε.Ρ. Σήμερα οι κτηριακές εγκαταστάσεις και ο μηχανολογικός εξοπλισμός του πλινθοκεραμοποιείου S.A.I.C.A. έχουν σε μεγάλο ποσοστό καταστραφεί.

Μεταξοβιομηχανία στην Κατταβιά

Το εργοστάσιο επεξεργασίας και βιομηχανοποίησης της μετάξης στην Κατταβιά, βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του οικισμού «San Marco», νότια της Ρόδου. Το συγκρότημα περιλάμβανε τμήματα παραλαβής, διανομής και απόπνιξης κουκουλιών, αναπηνιστήριο, κλωστήριο, μηχανοστάσιο, αποθηκευτικούς χώρους, καθώς και μαγειρείο, τραπεζαρία και χώρους διαμονής των εργατών. Η ογκοπλασία των κτιρίων του συγκροτήματος είναι λιτή. Οι επιμήκεις πτέρυγες οργανώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να σχηματίζουν ένα ανοιχτό αίθριο.

Το συγκρότημα του **Μεταξουργείου** χρησιμοποιήθηκε για τη στέγαση των αγροτικών φυλακών κατά την διάρκεια της Γερμανικής Κυριαρχίας, με την επωνυμία Colonia Penale Agricola. Το συγκρότημα χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο από το ΥΠ.ΠΟ. Σήμερα, το συγκρότημα έχει εγκαταλειφθεί, δεν σώζει τον αρχικό του εξοπλισμό και έχει αφεθεί στη φθορά του χρόνου.

Επανερχόμενοι στην πόλη της Ρόδου, και ειδικότερα στην βιομηχανική ζώνη Κόβα, θα αναφερθούμε στα σύγχρονα κοινωνικά, οικονομικά και πολεοδομικά δεδομένα που συντελούν στο μετασχηματισμό της.

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΟΒΑ

Η τροποποίηση του ισχύοντος Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Ρόδου, προβλέπει την κατασκευή μεγάλων έργων με σκοπό την οικονομική και τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι το λιμάνι της Ακαντιάς, ο περιμετρικός δρόμος της πόλης και η νέα μαρίνα. Οι επεμβάσεις εντοπίζονται στο μέτωπο της ανατολικής ακτογραμμής, από το λιμάνι της Ακαντιάς μέχρι το Ζέφυρο στην περιοχή Κόβα, της οποίας η φυσιογνωμία είναι σήμερα ιδιαίτερα αρνητική, καθώς οι υπάρχουσες βιομηχανικές εγκαταστάσεις έχουν εγκαταλειφθεί, η παραλιακή ζώνη παραμένει αδιαμόρφωτη και η κατοικία αναμιγνύεται με ιδιαίτερα οχλούσες δραστηριότητες, όπως συνεργεία αυτοκινήτων, μηχανουργία και βιοτεχνίες.

Ο δευτερογενής τομέας και ειδικότερα η βιομηχανία-βιοτεχνία βρίσκονται σε συρρίκνωση. Οι βιομηχανικές δραστηριότητες μεταφέρονται γύρω από την περιοχή Ασγούρου και κατά μήκος του οδικού άξονα Ρόδου – Λίνδου, σε μεγαλύτερους χώρους για λόγους εκσυγχρονισμού και επέκτασης των δραστηριοτήτων τους. Πιο συγκεκριμένα στα πλαίσια της ανάπτυξης του νέου περιφερειακού άξονα, προτείνεται η εγκατάσταση

κτηριακών υποδομών, διοίκησης, αναψυχής, πολιτισμού, τουρισμού και εμπορίου, καθώς και η ανάπλαση της περιοχής Κόβα.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΟΒΑ

Όπως φανερώνουν οι εξελίξεις, η περιοχή Κόβα με την πλούσια βιομηχανική κληρονομιά αλλάζει χαρακτήρα. Οι αλλαγές που συντελούνται απορρέουν από τη χάραξη μιας στρατηγικής ανάπτυξης που φιλοδοξεί να μετασχηματίσει την περιοχή από ανενεργή και υποβαθμισμένη νησίδα σε νέο ισχυρό οικονομικό-τουριστικό άξονα της πόλης της Ρόδου. Ασφαλώς, η διατήρηση της βιομηχανικής κληρονομιάς δε θα πρέπει να σταθεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη της περιοχής. Αντίθετα, τα μνημεία αυτά επιβάλλεται να συμμετέχουν ενεργά στη νέα εικόνα της περιοχής, υπό προϋποθέσεις που θα διασφαλίζουν την ύπαρξή τους και τις αξίες που αυτά πρεσβεύουν.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΕΕ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ – ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Με αφορμή τις εξελίξεις που διαδραματίζονται στην περιοχή Κόβα το ΤΕΕ Τμήμα Δωδεκανήσου συνδιοργάνωσε με το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου και την Τ.Ε.Δ.Κ. Δωδεκανήσου τον Σεπτέμβριο του 2008 στη Ρόδο τριήμερο συνέδριο με τίτλο «Η Βιομηχανική Κληρονομιά της Δωδεκανήσου».

Στο συνέδριο παρουσιάσθηκε το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκε η βιομηχανία στη Ρόδο και στα Δωδεκάνησα. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην βιομηχανική ζώνη «Κόβα» της πόλεως Ρόδου και στο μνημειακό περιεχόμενο της περιοχής αυτής από όλες τις χρονικές περιόδους. Ανακλήθηκαν μνήμες από βιομηχανίες που σήμερα τα κτήρια τους έχουν κατεδαφιστεί, αλλά και παραδοσιακά επαγγέλματα που συρρικνώνονται και απομακρύνονται από τη συγκεκριμένη περιοχή όπως οι τεχνίτες караβομαραγκοί. Παρουσιάσθηκαν, επίσης, βιομηχανικές εγκαταστάσεις που βρίσκονται στα υπόλοιπα Δωδεκάνησα με ιδιαίτερες αναφορές στην Κω, Κάλυμνο, Λέρο, Σύμη, καθώς και οι προοπτικές αποκατάστασης και ανάδειξής τους.

Το Μάιο του 2009 διοργανώθηκε ακόμη μία ημερίδα από τους ίδιους φορείς με τίτλο «Η προβιομηχανική - βιομηχανική κληρονομιά της Δωδεκανήσου – Η περίπτωση της Κω».

Οι 45 εισηγήσεις συμπεριλήφθηκαν σε έναν τόμο 335 σελίδων με **πλούσιο φωτογραφικό υλικό**, που συνοδεύτηκε από DVD με τα 6 video που προβλήθηκαν στο συνέδριο.

Για το νομό της Δωδεκανήσου, το συνέδριο αυτό απετέλεσε την απαρχή διαλόγου για τη διάσωση της βιομηχανικής της κληρονομιάς και έθεσε τις βάσεις για τη σύσταση **Διεπιστημονικής Ομάδας Εργασίας** που θα ασχοληθεί ενδελεχώς με την Βιομηχανική Κληρονομιά της Δωδεκανήσου. Στόχος της Διεπιστημονικής Ομάδας Εργασίας είναι, όχι μόνο η καταγραφή – καταλογοποίηση των εν λόγω κτηρίων, αλλά και προτάσεις –

πιλοτικές δράσεις για τη δημιουργία ενός συνολικού σχεδίου διαχείρισής τους. Τέλος, τέθηκαν επίσης οι βάσεις διαλόγου για τη δημιουργία ναυτικού – ναυπηγικού μουσείου.